

УДК 378.091.211:305

<https://doi.org/10.32820/2074-8922-2018-60-23-32>

АНАЛІЗ ПРОФЕСІЙНИХ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ СТУДЕНТІВ, ЩО НАВЧАЮТЬСЯ НА ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЯХ.

©Шемигон Н.Ю., Пасічник Е.О.

Українська інженерно-педагогічна академія

Інформація про автора:

Шемигон Наталія Юрївна: ORCID: ORCID:0000-0002-1134-666X; natalishemigon78@gmail.com, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки, методики та менеджменту професійної освіти., Українська інженерно-педагогічна академія; вул. Університетська, 16, м. Харків, 61003, Україна.

Пасічник Еліна Олександрівна: ORCID: 0000-0001-5087-7810; kooniku@gmail.com, студентка факультету економічних, управлінських та освітніх технологій, група ДЕУ-ПОО16+ПОтов16, Українська інженерно-педагогічна академія; вул. Університетська, 16, м. Харків, 61003, Україна.

У статті здійснюється огляд основних професійних гендерних стереотипів українського суспільства та розкривається їх зміст, аналізуються професійні гендерні стереотипи студентів, що навчаються на економічних спеціальностях, визначаються заходи, здатні подолати гендерні стереотипи щодо професії в майбутніх економістів. Існування гендерних стереотипів у професійній діяльності, значною мірою обмежує свободу, перспективи самореалізації особистості, гендерну рівність, що є актуальною проблемою для українського суспільства. Значний вплив гендерних стереотипів на професійну діяльність можна спостерігати, як у вертикальній (концентрація жінок і чоловіків на певних рівнях професійної ієрархії) так і в горизонтальній зайнятості. Жінки в Україні продовжують домінувати в найнижчому ешелоні кар'єрних сходинок та недостатньо представлені у вищому керівництві. Дослідження, проведене в Українській інженерно-педагогічній академії на факультеті економічних, управлінських та освітніх технологій, в цілому, підтверджує загальну тенденцію про наявність упереджених уявлень щодо маскулінності та фемінності певних професій. У результаті аналізу професійних гендерних стереотипів в представників різної статі було виявлено, що обидві групи мають стереотипне оціночне мислення стосовно сформованої думки на існування окремо "жіночих" економічних професій і окремо "чоловічих".

Ключові слова: гендер, гендерні стереотипи, професійні стереотипи, зайнятість.

Шемигон Н.Ю. Пасічник Е.О. «Анализ профессиональных гендерных стереотипов студентов экономистов».

В статье осуществляется обзор основных профессиональных гендерных стереотипов украинского общества, их содержание, анализируются профессиональные гендерные стереотипы студентов-экономистов, определяются меры, способные преодолеть гендерные стереотипы по отношению к профессии у будущих экономистов. Существование гендерных стереотипов в профессиональной деятельности в значительной степени ограничивает свободу, перспективы самореализации личности и гендерное равенство и является актуальной проблемой для украинского общества. Значительное влияние гендерных стереотипов на профессиональную деятельность можно наблюдать, как в вертикальной (концентрация женщин и мужчин на определенных уровнях профессиональной иерархии), так и в горизонтальной занятости. Женщины в Украине продолжают доминировать на низших ступенях карьерной лестницы, и недостаточно представлены в высшем руководстве. Исследование, проведенное в Украинской инженерно-педагогической академии на факультете экономических, управленческих и образовательных технологий, в целом, подтверждает общую тенденцию о наличии предвзятых представлений о маскулинности и феминности определенных профессий. В результате анализа у представителей мужского и женского пола было обнаружено, что обе группы имеют стереотипное оценочное мышление по отношению к людям обоих полов.

Ключевые слова: гендер, гендерные стереотипы, профессиональные стереотипы, занятость.

N. Shemyhon, E. Pasychnyk "Analysis of professional gender stereotypes of students specializing in economics".

The existence of gender stereotypes in professional activity largely limits freedom and prospects of self-realization of an individual, with gender equality being one of the topical issues in Ukrainian society. The article presents an overview of basic professional gender stereotypes of Ukrainian society and their contents, analyzes professional gender stereotypes of students specializing in economics, and defines measures which can help overcome gender stereotypes in relation to profession activity of future economists. Bright influence of gender stereotypes on professional activity can be seen both in vertical (concentration of women and men on the certain levels of professional hierarchy) and in horizontal employment. Women in Ukraine continue to prevail in the subzero echelon of the career ladder and continue to be poorly presented in top management. The research conducted in Ukrainian Engineering Pedagogics Academy at the Faculty of Economics confirms, on the whole, a general tendency about the presence of the preconceived ideas about masculinity and femininity of certain professions. As a result of the analysis it was discovered that both men and women tend to form stereotypical value judgments in relation to people of different sexes.

Keywords: gender, gender stereotypes, professional stereotypes, employment.

Постановка проблеми. Українське суспільство в умовах глобалізації перебуває у стані динамічних змін, які впливають на всі сфери життя українських громадян. Особливо швидкими темпами змінюється ринок праці, вимоги до професійних якостей, самі професії швидко модернізуються або зникають, замість них з'являються нові. Професійна сфера – одна з найважливіших у діяльності людини, оскільки дає можливість для самореалізації і виступає одним із атрибутів особистісної зрілості. Разом з тим, українському суспільству притаманний певний консерватизм та стереотипність мислення, що впливає на можливість реалізації в професійній сфері, мова йде про професійні гендерні стереотипи, які спричиняють психологічний тиск на особистість чоловіка і жінки, призводять до відсутності чіткого уявлення про об'єктивні реалії життя, стримують зміни, перешкоджають втіленню новацій в економічну, а, відтак, і професійну сфери. З одного боку, гендерний стереотип, як і інші види соціальних стереотипів, є невід'ємним атрибутом повсякденного мислення, чинником самоусвідомлення та взаємодії індивідів у соціальному просторі. З іншого, стереотипність мислення призводить до жорстких, спрощених установок особистості щодо визначення свого місця в житті та професії жінки або чоловіка, значною мірою обмежує свободу та перспективи її самореалізації. Все це накладає свій відбиток на розуміння того, яку професію обирати, яким способом задовольняти свої потреби, які норми та правила поведінки засвоювати, щоб бути прийнятним у суспільстві. Гостро постає питання у необхідності забезпечення гендерної рівності в нашому суспільстві, що вимагає нового світогляду, відповідно до якого стереотипне сприйняття жінок і чоловіків має

бути замінено ідеєю розвитку в незалежності від статі. Нашою країною в 2014 році підписана Угода про Асоціацію між Україною та ЄС, яка зобов'язує гарантування рівних можливостей для жінок та чоловіків у сферах працевлаштування, освіти, навчання, економіки, у суспільстві та прийнятті рішень. Гендерна Рівність закріплена в Конституції України. Для розвитку цих положень прийнято **Державну соціальну програму забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року**, спрямовану на укріплення інституційних механізмів забезпечення гендерної рівності з комплексним підходом до подолання інституційних обмежень у сфері гендерної рівності. Законодавча база України щодо гендерної рівності включає також **Стратегію та План Дій у сфері прав людини**, прийняті в 2015 році, метою яких є гарантування рівних прав та можливостей для жінок та чоловіків в усіх сферах життя.

Таким чином, дослідження проблеми професійних гендерних стереотипів сучасної студентської молоді є актуальним, оскільки дозволяє виявити професійні гендерні стереотипи, властиві сьгоднішнім студентам, їх залежність від статі, визначити фактори, що сприятимуть їх трансформації, але, головне, дозволить визначити подальші шляхи розробки науково обґрунтованих практичних рекомендацій щодо втілення гендерного підходу до вищої освіти, як засобу подолання упереджених поглядів на «жіночі» та «чоловічі» професії.

Аналіз останніх досліджень. Проблема гендерних стереотипів в українському суспільстві та їх вплив на розвиток особистості ґрунтовно досліджується вітчизняними вченими: О.Корнієнко, О.Є.Першина І. І. Прокопчук, Г.В. Федькович. Активно

СТРАТЕГІЯ МЕТОДОЛОГІЯ

вивчаються та розробляються питання втілення гендерної освіти в освітньо-виховному процесі навчальних закладів різних рівнів: О. Андрусик, Н. В. Байдюк, С. А. Безушко, Н. Водолажська, А. Ефимцева та іншими науковцями.

Разом з тим існує брак досліджень присвячених питанням гендерних стереотипів щодо професій економічної сфери, залежності цих стереотипів від статі.

Отже, **метою** нашого дослідження є аналіз професійних гендерних стереотипів студентів економістів.

Гіпотеза дослідження полягає у припущенні, що у студентів економічного профілю існує стереотипне мислення щодо жіночих та чоловічих професій у галузі економіки.

Завдання дослідження:

1. Огляд основних професійних гендерних стереотипів українського суспільства та їх зміст;

2. Здійснення аналізу професійних гендерних стереотипів студентів, що навчаються на факультеті економічних, управлінських та освітніх технологій;

3. Визначення заходів, спроможних подолати гендерні стереотипи щодо професій в майбутніх економістів.

Для реалізації поставлених завдань використовувалися емпіричні методи дослідження: педагогічне спостереження, опитування, анкетування, інтерв'ю.

Виклад основного матеріалу.

Трансформаційні процеси у сфері національного життя, які відбуваються в умовах глобалізації економічних зв'язків, стосунків, подолання кордонів актуалізують потребу запровадження поняття гендеру для аналізу суспільно-політичних процесів, що є характерними для українського суспільства. В Україні все більшого розголосу, поширення як у науковій сфері, так і в політико-правовому аналізі набуває проблема гендерної рівності. Гендер став необхідним елементом реальних практичних перетворень у суспільних відносинах, складовим компонентом яких є реалізація суспільно-політичних прав та реальний статус жінки та чоловіка. На сучасному етапі розвитку суспільства поняття — гендер активно застосовують при визначенні політичних стратегій, правових відносин і норм, що їх регулюють, змін у всіх сферах життя під впливом жінок і чоловіків.

Гендер — досить складне поняття, оскільки розкриває багатоаспектний зміст

явища. У науковій літературі воно вживається в кількох значеннях:

- гендер як соціально-рольова й культурна інтерпретація рис особистості та моделей поведінки чоловіка і жінки, на відміну від біологічної;
- гендер як набуття соціальності індивідами, що народилися в біологічних категоріях жіночої або чоловічої статей;
- гендер як політика рівних прав і можливостей чоловіків та жінок, а також діяльність зі створення механізмів щодо її реалізації. [3].

Як соціальний інститут, гендер охоплює:

- гендерні статуси як соціально визнані норми, що проявляються в поведінці;
- гендерний розподіл праці;
- гендерні сімейні зв'язки з правами та обов'язками кожної статі;
- гендерні структури особистості як комбінації характерних рис, що проявляються в почуттях і поведінці;
- гендерний соціальний контроль, тобто формальне або неформальне сприйняття конформістської поведінки та стигматизація, соціальна ізоляція, покарання та медичне лікування нонконформістської поведінки;
- гендерну ідеологію як виправдання гендерних статусів та їх різних оцінок;
- гендерні образи як культурні репрезентації гендеру та втілення гендеру в символічній мові й художній продукції, що відтворює й узаконює гендерні статуси. [8, с.106].

гендер стосується не тільки чоловіків та жінок як окремих індивідів, а й характеризує відносини між ними як соціально-демографічними групами та гендерні відносини в цілому — те, як реалізуються та соціально вибудовуються соціальні ролі жінок і чоловіків, дівчаток та хлопчиків.

Поняття гендер визначається як змодельована суспільством та підтримувана соціальними інститутами система цінностей, норм і характеристик чоловічої й жіночої поведінки, стилю життя та способу мислення, ролей та відносин жінок і чоловіків, набутих ними як особистостями в процесі соціалізації, що насамперед визначається соціальним, політичним, економічним і культурним контекстами буття й фіксує уявлення про жінку та чоловіка залежно від їх статі. [7, с.60].

В іншому тлумаченні гендер визначається як найсуттєвіший чинник суспільних відносин, що містить такі взаємопов'язані елементи, як: культурні

СТРАТЕГІЯ МЕТОДОЛОГІЯ

символи, нормативні поняття, за допомогою яких уможлиблюється інтерпретація символів.

У нашому дослідженні ми дотримуємося таких визначень «гендер» — це характеристика соціальної (а не біологічної) приналежності до певного виду осіб, уявлення кожного індивіда про рольові характеристики та особливості поведінки тієї групи індивідів, до якої він належить, та гендер як політика рівних прав і можливостей чоловіків та жінок, а також діяльність зі створення механізмів щодо її реалізації.

Таким чином, гендер як феномен суспільної свідомості є багатоаспектним явищем, яке визначає соціально-рольові моделі поведінки чоловіка та жінки, розкриває норми, правила, статуси, стереотипи стосовно кожної статі.

Думки дослідників щодо природи і суті стереотипів не є однозначними. Одні вважають, що стереотипи суспільної свідомості створюються спеціально і діють на основі якогось певного соціального запиту, який повністю залежить від процесу соціалізації і не передбачає наявності чуттєвих аспектів сприйняття. Інші вчені, навпаки, відводять велику роль чуттєвому досвіду у формуванні стереотипу. Треті, погоджуючись із думкою про стихійність виникнення стереотипного мислення, акцентують увагу на свідомій підтримці і підживленні стереотипів за допомогою апріорних суджень, спеціально впроваджуваних у масову свідомість. На думку І. С. Кона, стереотип – це “упереджена, тобто не заснована на свіжій, безпосередній оцінці кожного явища, а виведена зі стандартизованих суджень і очікувань думка про властивості людей і явищ” [5].

Подібним чином можна охарактеризувати і *гендерні стереотипи*, як узагальнені, упереджені судження і очікування відносно соціальних ролей чоловіків і жінок. Як правило, гендерні стереотипи є стійкими відносно нової інформації, важко змінюються, є сильно віддаленими від реальних рис і поведінки конкретного індивіда. Ці стереотипи складаються з уявлень, що регламентують, яким чином чоловік та жінка проявляють себе у соціумі. Дослідники відзначають як два безперечних факти існування сильних гендерних стереотипів та їх прийняття членами тієї групи, щодо якої вони діють. Сила цих стереотипів виявляється значно більшою, аніж расових [8, с. 107]. Як зазначалося вище, українському суспільству притаманна стереотипність мислення, яка проявляється в патріархальності поглядів та

переконань на місце та роль чоловіка та жінки у суспільстві. Це підтверджується низкою досліджень.

На початку XXI ст. відома дослідницька організація “Gallup International” провела опитування громадської думки (Millennium Survey) в 60-ти країнах світу, зокрема й Україні, елементом якого була низка запитань щодо політичних, економічних прав і соціальних ролей жінок. Дані досліджень у 60-ти країнах згруповано за такими регіонами: Західна Африка, Азія, Східна Європа, Західна Європа, Латинська та Північна Америки. Виявилось, що за ціннісно-нормативними уявленнями населення України, в числі інших східноєвропейських країн, більшою мірою наближене до Азії і Африки, ніж до Західної Європи. Уявлення українців щодо можливостей жінок та чоловік відповідають андроцентричній та патріархальній культурі.

Насамперед це стосується сфери професійної зайнятості, можливостей самореалізуватися різними шляхами, серед яких чільне місце посідає кар’єрне просування сходишками бюрократичного, фахового чи підприємницького успіху. Традиційним, глибоко вкоріненим залишається гендерний стереотип, за яким навіть працююча освічена, але заміжня жінка є передусім дружиною й матір’ю, що повинна допомагати чоловікові, нерідко зневажаючи власні прагнення до самореалізації та професійного успіху, відмовляючись від реальних кар’єрних можливостей. Такі уявлення великою мірою притаманні й чоловікам, і жінкам, що засвідчує готовність жінки беззаперечно поступатися і місцем на ринку праці, і місцем на кар’єрному щаблі. [8].

Яскравий вплив гендерних стереотипів на професійну діяльність можна спостерігати, як у вертикальній (концентрація жінок і чоловіків на певних рівнях професійної ієрархії), так і в горизонтальній зайнятості. Жінки в Україні продовжують домінувати в найнижчому ешелоні кар’єрних сходінок й продовжують бути недостатньо представленими у вищому керівництві наприклад, серед фахівців із вищою освітою жінок – 61 %, а серед керівників – лише 5 %.

У горизонтальній зайнятості дві третини всіх працюючих жінок зосереджені в бюджетному секторі, зокрема в освіті, охороні здоров’я та державному управлінні (46,1%) та у промисловості, головним чином харчовій та легкій (20,2%). Аналогічним чином, майже половина всіх працюючих чоловіків зосереджена в добувній та переробній

СТРАТЕГІЯ МЕТОДОЛОГІЯ

промисловості (36%), у транспорті та зв'язку (11,2%). Самозайняті жінки в Україні зосереджені у вузькому діапазоні традиційних жіночих занять із низькою продуктивністю, рентабельністю та дохідністю. Це, зокрема, реалізація товарів промислового виробництва (49% усіх самозайнятих жінок), натуральне сільське господарство, приготування та реалізація кулінарних виробів, прибирання житла та інша хатня робота, перукарські послуги, косметичні і оздоровчі послуги, приватні уроки та репетиторство, перекладацькі послуги, догляд за дітьми і хворими. [9].

Показовими є результати опитування серед студентської молоді, які теж виявляють тенденцію до розподілу на «жіночі» та «чоловічі» професії. Достатньо велика частина опитаних студентів підтримує гендерні стереотипи маскулінності та фемінності, які формують уявлення гендерно прийнятної жіночої та чоловічої професії.

Більшість респондентів (63% чоловіків і 68% жінок) не знає, що середня заробітна платня жінок в Україні на 30% менша, ніж у чоловіків. 23% чоловіків та 35% жінок воліли б працювати під керівництвом чоловіка та лише 8% чоловіків і 4% жінок віддали перевагу керівнику-жінці.

Щодо сфери професійної діяльності, то на прямі питання про проблеми працевлаштування, кар'єрного зростання, статі керівника та статі спеціаліста, який надає послуги, були отримані переважно гендерно нейтральні відповіді. Однак тезу про те, що жіноча логіка відрізняється від чоловічої, підтримало 75% жінок та 68% чоловіків; тезу – чоловікам більше притаманні лідерські та управлінські якості, жінки більше схильні до організаторської та виконавчої діяльності – 38% чоловіків та 20% жінок. Більша частина опитаних студентів підтримують гендерні стереотипи, пов'язані зі змістом діяльності чоловіків і жінок. Так, переважна більшість респондентів віднесла до суто чоловічих професій ті, предметом діяльності яких є техніка («Людина – Техніка» 343 згадування). Серед названих чоловічих професій лідирують: шахтар, будівельник, водій, сантехнік та електрик.

До суто жіночих професій переважна більшість студентів віднесла ті професії, предметом діяльності яких є людина («Людина – Людина» 312 згадувань). Серед названих професій переважають педагогічні види трудової діяльності та сфера послуг: вихователь, вчитель, перукар, продавець, кухар, медична сестра та ін. Промовистим є той факт, що жоден респондент не пов'язав жінку із професіями типу «Людина – Техніка». І тільки 6 із 260 опитаних студентів висловили думку про те, що не існує суто жіночих та суто чоловічих професій. [10]

Дослідження, проведене в Українській інженерно-педагогічній академії на факультеті економічних, управлінських та освітніх технологій, в цілому підтверджує загальну тенденцію про наявність упереджених уявлень щодо маскулінності та фемінності певних професій. З метою дослідження професійних гендерних стереотипів щодо економічних професій, було проведено анкетування студентів, що вчаться на факультеті економічних, управлінських та освітніх технологій УПА. Вибіркову сукупність склали 97 студентів Української інженерно-педагогічної академії економічного факультету від 17 до 21 віку; тип вибірки – цільова. Опитані студенти відрізнялися за статтю: 39 чоловіків і 58 жінок, та були, відповідно до цього, поділені на дві групи.

Респондентам пропонувалося дати відповіді на питання (табл.1):

1. Для I групи: «Як Ви вважаєте, чи може чоловік працювати бухгалтером?»
Для II групи: «Як Ви вважаєте, чи може жінка працювати бухгалтером?»

2. «Якщо б у Вас була можливість, яку професію ви обрали: бухгалтера чи менеджера?»

3. «Чи вважаєте Ви, що чоловіки і жінки мають однаковий соціальний статус?»

4. «Жінки і чоловіки мають рівні умови для реалізації своїх професійних можливостей?»

5. «Чи зустрічалися ви коли-небудь із дискримінацією за статевою ознакою при влаштуванні на роботу?»

Таблиця 1

№ п/п	Питання	I група (чоловіки)		II група (жінки)	
		«Так»	«Ні»	«Так»	«Ні»
	Як Ви вважаєте, чи може чоловік/жінка працювати бухгалтером?	75%	25%	92%	8%
	Якщо б у Вас була можливість, яку професію ви обрали: бухгалтера чи менеджера? («так» – бухгалтер, «ні» – менеджер)	36%	64%	63%	37%
	Чи вважаєте Ви, що чоловіки і жінки мають однаковий соціальний статус?	56%	44%	79%	21%
	Жінки і чоловіки мають рівні умови для реалізації своїх професійних можливостей?	78%	22%	39%	61%
	Чи зустрічалися ви коли-небудь з дискримінацією за статевою ознакою при влаштуванні на роботу?	20%	80%	27%	73%

У результаті аналізу анкет представників різної статі було виявлено, що обидві групи мають стереотипне оціночне мислення щодо людей обох статей.

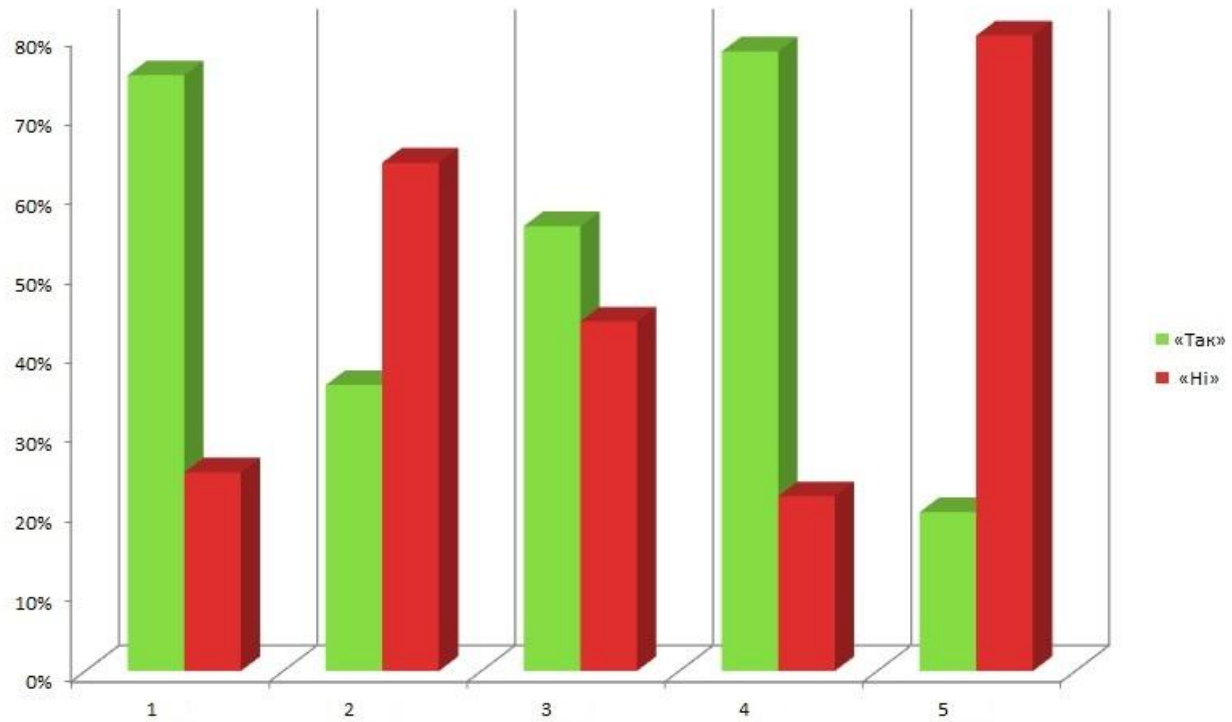
По обробці даних перших двох питань підтвердилась наявність професійних гендерних стереотипів стосовно сформованої думки щодо існування суто "жіночих" економічних професій і суто "чоловічих". Представники першої та другої групи не виключають того, що бухгалтером може працювати як чоловік, так і жінка, але 64% чоловіків відмовилися від цієї професії на користь менеджера, а 63% жінок навпаки виявили бажання працювати в цій сфері.

Більшість жінок (79%) вважають, що чоловіки і жінки мають однаковий статус, а думка чоловіків розділилася майже порівну (56% та 44%). Проте в наступному питанні про однакові умови для реалізації професійних можливостей більшість чоловіків (78%) відповіли ствердно, натомість 61% жінок вирішили, що рівні умови відсутні.

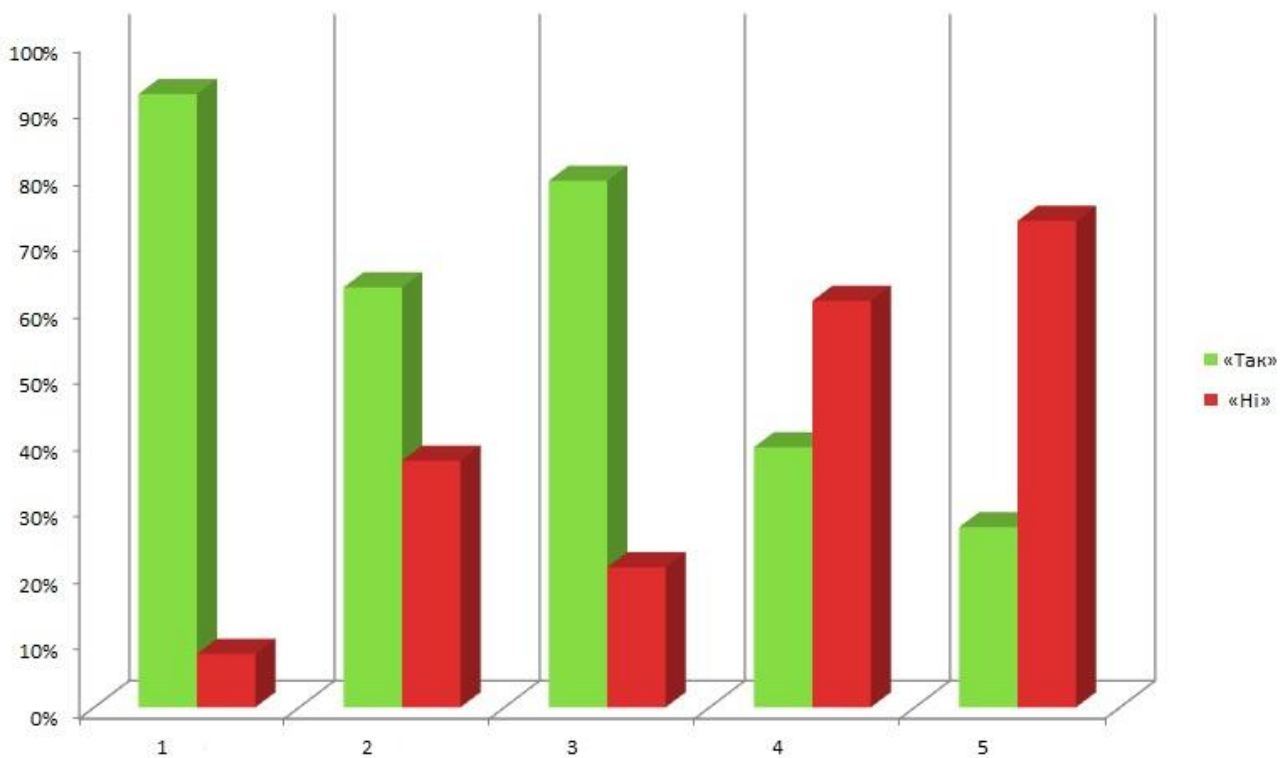
Із дискримінацією за статевою ознакою при працевлаштуванні представники обох груп практично не стикалися (чоловіки — 20%, жінки — 27%). Але слід взяти до уваги ще те, що деякі з респондентів ще не мали ніякого трудового стажу, а інші мають його недостатньо.

СТРАТЕГІЯ МЕТОДОЛОГІЯ

Діаграма 1. Інтерпретація результатів I групи (чоловіки)

Діаграма 2. Інтерпретація результатів II групи (жінки)

Після отриманих результатів ми вирішили розібратися наскільки добре респоденти розуміють поняття гендер. Серед студентів академії було проведено ще одне анкетування, але на цей раз без поділу на

групи. Респодентам пропонувалося дати відповіді на два питання (Табл.2):

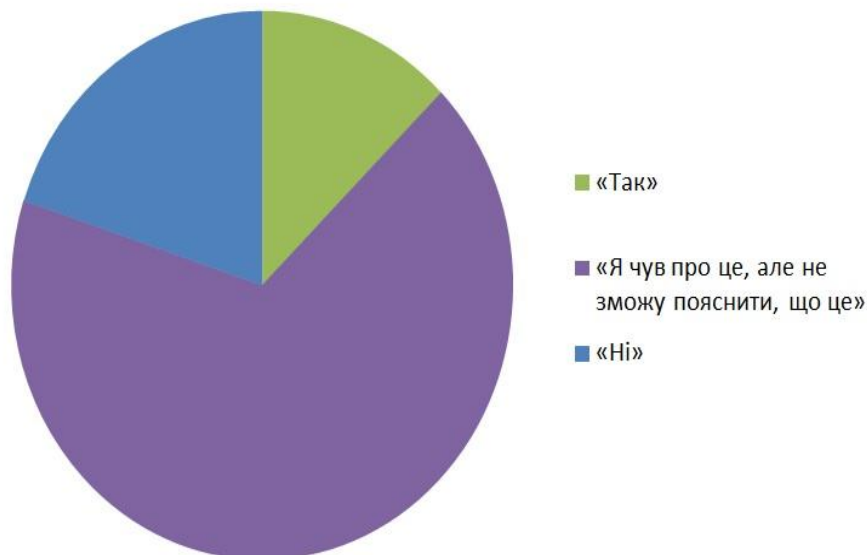
1. Чи знаєте ви що таке гендер?
2. Чи знаєте ви чим «гендер» відрізняється від «статі»?

Таблиця 2

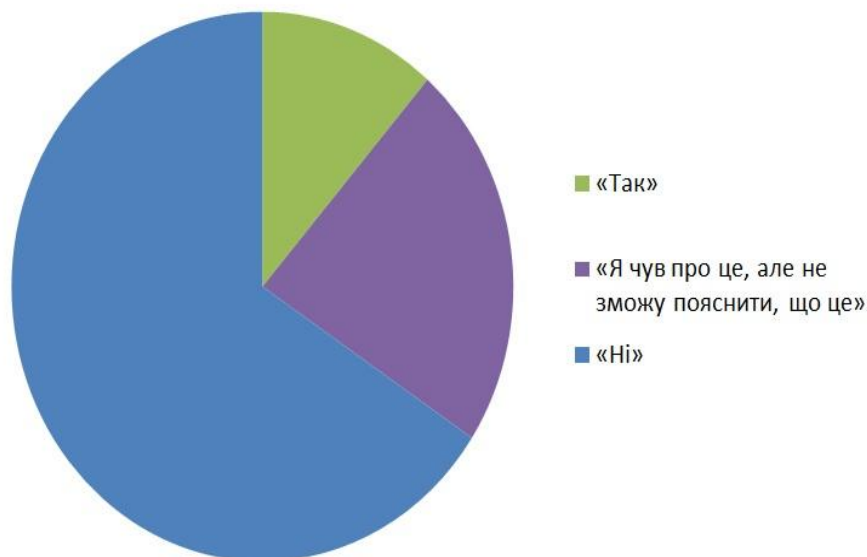
№ п/п	Питання	«Так»	«Я чув про це, але не зможу пояснити, що це»	«Ні»
1.	Чи знаєте ви що таке «гендер»?	12%	64%	24%
2.	Чи знаєте ви чим «гендер» відрізняється від «статі»?	12%	19%	69%

За даними анкетування з'ясувалося, що близько 90% студентів не знають та не розуміють дані поняття.

Діаграма 3. Інтерпретація результатів другого анкетування (1 питання)

Діаграма 4. Інтерпретація результатів другого анкетування (2 питання)

Очевидно, наявність та стійкість професійних гендерних стереотипів базується на відсутності гендерних знань, та розумінні що таке □ гендер. Саме через відсутність розуміння ключових аспектів гендерної теорії сприйняття дійсності молодого та старшого покоління схильне до стереотипного мислення, що породжує дискримінацію між людьми однієї та різної статі та нагромадження непорозумінь та конфліктів. Розширення особистісного досвіду студентів шляхом надання науково обґрунтованих знань про правила міжстатевої взаємодії на паритетних засадах; розуміння походження гендерних стереотипів та їх негативних наслідків у професійній реалізації чоловіків та жінок; гендер, гендерна рівність дозволить звільнити мислення молоді від статево-професійних та статево-рольових стереотипів. Знання запускають механізми руйнування стереотипів. Оскільки підтвержені або спростовані досвідом втрачають негативні ознаки стереотипу. Важливо зрозуміти, як змінюється стереотип при появі особистого досвіду, який йому дійсно суперечить. Коли в близькому оточенні людини з'являється хтось (або щось), хто (або що) не відповідає старому стереотипу, у неї поступово наростає напруга, яка з часом призводить до зміни категоріальної структури сприйняття. Спочатку ця зміна відображається тільки в оцінках і ставленні до одиничних об'єктів. Лише набагато пізніше ця зміна поширюється на більш широкий клас споріднених об'єктів, корегуючи загальну ієрархію особистих цінностей, яка, в свою чергу, підлаштовує системи сприйняття, орієнтовані на стереотипи.[2, с.51]

Список використаних джерел.

1. Байдюк Н. В. Місце і роль осередку гендерної освіти у освітньо-виховному просторі вищого навчального закладу / Н. В. Байдюк // Педагогічний альманах. – 2016. – Вип. 29. – С. 96-100.
2. Вовк Л. М. Вплив гендерних стереотипів на процес соціалізації дитини / Л. М. Вовк // Педагогічний процес: теорія і практика : зб. наук. пр. – 2015. – № 1-2. – С.48-52.
3. Воронина О. А. Универсализм и релятивизм культуры в конструировании гендерной системы / О. А. Воронина // Теория и методология гендерных исследований : курс лекций / под общ. ред. Ворониной О. А. – М. : МЦГИ-МВШСЭН-МФФ, 2001. – 250 с.
4. Ідентифікація випадків гендерної дискримінації : метод. рек. суддям / Харків. обл. фундація "Громад. альтернатива" ;

Таким чином, розглянувши поняття гендеру та гендерних стереотипів у професійній діяльності, ми дійшли до таких висновків, виявлено, що для українського суспільства традиційними, глибоко вкоріненими залишаються професійні гендерні стереотипи, які значною мірою закривають можливості для жінок у вертикальній зайнятості, залишаючи традиційні сфери в горизонтальній зайнятості це бюджетний сектор, зокрема освіта, охорона здоров'я та державне управління. Опитування студентської молоді, що вчиться на факультеті економічних, управлінських та освітніх технологій, підтвердило гіпотезу щодо існування стереотипів про "жіночі" та "чоловічі" економічні професії, більшість юнаків не бажають працювати бухгалтером та відмовилися від цієї професії на користь менеджера, хоча й не виключають того, що бухгалтером може працювати як чоловік, так і жінка, і навпаки, більшість дівчат, виявили бажання працювати в цій сфері. Заходами, що допоможуть подолати стереотипність мислення студентів, повинні стати науково обґрунтовані курси, які зможуть розширити традиційні уявлення про маскуліне та феміне в суспільстві.

Подальшого дослідження потребує питання розробки та впровадження гендерного підходу до професійної освіти, як системи науково обґрунтованих знань із метою подолання хибних та упереджених стереотипних уявлень, які впливають на ставлення до себе та інших як представників певної статі.

- підгот. : О. Уварова, М. Ясеновська. – Харків : Бровін О. В., 2016. – 31 с.
5. Кон И. Психология предрассудка (о социально-психологических корнях этнических предрассудков) / И. Кон // Новый мир. – 1996. – № 9. – С. 26.
6. Кон И. С. Сексуальность и культура / И. С. Кон. – СПб. : СПбГУП, 2004. – 102 с.
7. Корнієнко О. Соціальні стереотипи як феномен сучасного суспільства [Електронний ресурс] / О. Корнієнко // Світогляд-Філософія-Релігія : зб. наук. пр. – 2017. – Вип. 12. – Режим доступу: <https://ukrbukva.net/4022-Social-nye-stereotipy-i-ih-proyavl>
8. Основи теорії гендеру : навч. посіб. / В. П. Агєєва [та ін.]. – Київ : К. І., 2004. – 535 с.
9. Гендерні стереотипи у професійній діяльності в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/>.

СТРАТЕГІЯ МЕТОДОЛОГІЯ

10. Шевченко З. В. Гендерні стереотипи сучасної української молоді [Електронний ресурс] / З. В. Шевченко. – Режим доступу: <http://a-z-gender.net/ua/rezultati-anketnogo-opituvannya-genderni-stereotipi-suchasnoi-studentskoi-molodi.html>

References

1. . Baidiuk, NV 2016, ‘Mistse i rol osередku hendernoi osvity u osvitno-vykhovnomu prostori vyshchoho navchalnogo zakladu’ [The place and role of the gender education center in the educational and educational space of a higher educational establishment], *Pedahohichnyi almanakh*, iss. 29, pp. 96-100..

2. Vovk, LM 2015, ‘Vplyv hendernykh stereotypiv na protses sotsializatsii dytyny’ [Influence of gender stereotypes on the process of the child socialization], *Pedahohichnyi protses: teoriia i praktyka*, no. 1-2, pp.48-52.

3. Voronina, OA 2001, ‘Universalizm i reljativizm kultury v konstruirovaniі gendernoj sistemy’ [Universalism and relativism of culture in the design of the gender system], in Voronina, OA (ed.), *Teoriya i metodologija gendernyh issledovanij*, MCGI-MVShSJeN-MFF, Moskva.

4. Kharkivska oblasna fundatsiia Hromadska alternatyva 2016, *Identyfikatsiia vypadkiv gendernoi dyskryminatsii*, [Identification of cases of gender discrimination] Brovin O. V., Kharkiv.

5. Kon, I 1996, ‘Psihologija predrassudka (o socialno-psihologicheskikh kornjah jetnicheskikh predubezhdenij)’ [Psychology of prejudice (on the socio-psychological roots of ethnic prejudice)], *Novyj mir*, no. 9, pp. 26.

6. Kon, IS 2004, *Seksualnost i kultura*, [Sexuality and culture] Sankt-Peterburgskij Gumanitarnyj universitet profsojuzov, Sankt-Peterburg.

7. Korniienko, O 2017, ‘Sotsialni stereotypy yak fenomen suchasnoho suspilstva’ [Social stereotypes as a phenomenon of modern society], *Svitohliad-Filosofii-Relihiia*, iss. 12, viewed 01 August 2018 <<https://ukrbukva.net/4022-Social-nye-stereotypy-i-ih-proyav/>>.

8. Aheieva, VP 2004, *Osnovy teorii henderu*, [Fundamentals of the theory of gender] K. I., Kyiv.

9. Henderni stereotypy u profesiinii diialnosti v Ukraini [Gender stereotypes in professional activity in Ukraine], viewed 05 August 2018 <<http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/>>.

10. Shevchenko, ZV n.d., *Henderni stereotypy suchasnoi ukrainskoi molodi*, [Gender stereotypes of modern Ukrainian youth], viewed 10 August 2018, <<http://a-z-gender.net/ua/rezultati-anketnogo-opituvannya-genderni-stereotipi-suchasnoi-studentskoi-molodi.html>>.

Стаття надійшла до редакції 05.09.2018р.